

Cīnīties ar jūru vai ļaut stihijai valū

Latvijas Avīze, 15/05/2008, Sarmīte Pujēna, lpp.: 7, rubrika: Latvijā

Cīnīties ar jūru vai ļaut stihijai valū

SARMĪTES PUJĒNAS FOTO

Gabioni kaut nedaudz aizsargā pāvilostnieku mājas no jūras stihijas.

Veckrūmu mājas Bernātos sargā aizsargvalnis, kas pēc daudzu ieskatiem bojā ainavu un pat ir bīstams.

"Tā ir vienlaikus brīnšķīga un arī biedējoša sajūta – raudzīties, kā vilņi apēd krastus, izgāž simtgadīgas priekšas ar visām saknēm un saploša kāpu sūnu paklāju kā nieku. Pērn ruden jo īpaši ļoti varēja redzēt, kā Rīgas līča pusē pēc katra strēle pūtienu krasta strēle palika arvien mazāka," – portālā *blogs.lv* raksta kāds Kolkas patriots.

SARMĪTE PUJĒNA

Tieši Kolkā, pēc Latvijas Universitātes profesora Gunta Eberharda atzīnīšanas, ir viena no visapdraudētākajām piekrastes zonām. Taču nebūt ne vienīgā. Krasta noskaļošana notiek gan Liepājas, gan Ventpils rajonā, gan Rīgas līcī un Vidzemes jūrmalā. Tiesa, Irbes šaurumā, uz dienvidiem no Pāvilostas, Ventpils un Liepājas ostām notiek arī pretējais – tur smiltis tiek skalotas klāt. Zinātniski uzskata – visi šie procesi ir savstarpēji saistīti, un lielā mērā tās ir cilvēku darbības sekas, rūkot ostas, būvējot molus.

Jūru paredzēt nevar

Profesors G. Eberhards, Vides ministrijas pārstāve Inga Belasova, Vides aizsardzības fonda direktore Sandra Bērziņa, neformālā sarunā arī vides ministrs Raimonds Vējonis – visi kā viens uzskata, ka principā iejaukties nevar, jo sevišķi neapdzīvotās vietā ir jāļauj piekrastes dabiskajiem procesiem ritēt. I. Belasova atgādina: Latvija ir parakstījusi Helsinku konvenciju, un arī šis dokuments rekomendē piekrastē saglabāt dabiskos procesus.

Rūnājot par krastu stiprināšanu, Vides ministrijas viedoklis ir tāds, ka atsevišķās vietās to varētu darīt. Kā, piemēram, Liepājā pie atpūšanās iekārtām vai tur, kur apdraudēta kapsēta un tamlīdzīgi. Tomēr lielākoties pierādījies, ka jūrai pretoties ir vēltīgi. Kā vienu no piemēriem I. Belasova un G. Eberhards min Veckrūmu mājas Liepājas rajona Nicas pagasta Bernātos – tai priekšā gan izbūvēts aizsprosts, bet ūdens

jau izskalojis krastu abās mājas pusēs. "Tas ir ne vien ainaviski nepieņemami, tas arī nepasargā māju," secina G. Eberhards. Bet ko darīt mājas īpašniekam? Sabiedriskais vides inspektors un piekrastes patriots Džeks Lou, kuram arī pašam pieder īpašums Nicas pagastā, uzskata, ka pašvaldībai Veckrūmu mājas jāatpērk un jāļauj stihijai valūt. Katrā ziņā no estētiskā un ainaviskā viedokļa pagasts tikai iegūtu. Savukārt pagasta priekšsēdētājs Agris Petermanis domā, ka ieguldīt nodokļu maksātāju naudu šādā darījumā būtu nesaimnieciska rīcība.

I. Belasova uzsvēr arī šādu aspektu: pastāv metodika aizsargjoslu noteikšanai un tā paredz, ka būtu jāņem vērā arī krasta erozijas procesi, taču pašvaldības lielākoties to ignorē, nosakot minimālo aizsargjoslas platumu. "Tas nozīmē, ka pēc gadiem daudz īpašumi nonāks erozijas zonā." Arī Vides fonda direktore Sandra Bērziņa norāda, ka nedrīkst pieļaut būvniecību aizsargjoslā – tas novedis pie tā, ka pēc gadiem apdraudēto būvju īpašnieki prasīs kompensāciju no valsts.

"Jūru nevar paredzēt! Var jau ar to cīnīties, bet tas nav labākais risinājums," saka pat tik pragmatiski domājošs cilvēks kā projekta "Ūdenssaimniecības attīstība Liepājā" realizācijas grupas vadītāja Sandra Dejus.

Katrs dara, kā prot?

Dž. Lou nekādi nesaprot, kā gleznainajos Bernātos, vietā, kur 1924. gadā Latvijas pirmais prezidents saskatīja iespēju veidot kūrortu, Bernātu raga galā esošās Veckrūmu mājas no jūras uzbrukumiem sargā viss, kas bijis pieejams, – nez no kurienes atvestas sarkano ķieģeļu mūra daļas, metālūžņi, veci dzelzsbetona gabali, no kuriem uz visām pusēm rēgojas bīstami armatūras dzelži utt. Skats nepavisam nav estētisks, kaut gan pagasta priekšsēdētājs saka: Liepājas Reģionālās vides pārvaldes atzīmums esot pozitīvs – krasta stiprināšanai izmantoti būvgruži, kas ir ekoloģiski nekaitīgi.

Kā paskaidroja Liepājas Reģionālās vides pārvaldes

direktore Ingrida Sotņikova, bez saskaņošanas ar vides institūcijām projekta un būvatļaujas nekādus krasta stiprināšanas darbus veikt nedrīkst. Atturēties no jebkādas "pašdarbības" sīti iesaka arī profesors G. Eberhards. Vislabāk, uzsvēr profesors, ja krasta stiprināšana jau paredzēta teritorijas detalplānojumā – tad problēmu nebūs. Izņēmums varētu būt "avārijas situācijās", kā tas bija pēc 2005. gada janvāra vētras, kad jūra draudēja sagraut Liepājas atpūšanās iekārtas.

Pie kompleksa krastu stiprināšanas plāna savā teritorijā, pēc G. Eberharda rīcībā esošās informācijas, pašlaik strādā vienīgi Jūrmalas pašvaldība. "Vairākums pašvaldību no šīs problēmas norobežojas, it kā piekraste nebūtu pagasta teritorija," saka arī I. Belasova. Taču vienošanās politikas, programmas nav arī valstij.

Nosodīt var tie, kurus tas neskar

Jūra grauž krastu visā pilsētas garumā. Vienā no apdraudētajiem namiem dzīvo arī mūziķis Uldis Marhilevičs, kurš māju mantojis no vectēva. Gluži tāpat, kā stāstā par Veckrūmu mājām Bernātos, kas pirms 80 gadiem atradušās 400 metrus no jūras, bet nu vilņi skaloja gar žogu, arī Ulda un viņa kaimiņu māju priekšā kādreiz esošais kartupeļu lauks pārtapis kārkliem apaugušā jūrmalas kāpā. "Teikt, ka nav smuki bērt jūrmalā akmeņus, var tikai tas, kuru šī problēma neskar!" Uldis ir sašutis. "Jūra nāk virsū visā Eiropā, un visa Eiropa – Dānija, Vācija, Holande – pret to cīnās!"

Arī Pāvilostā, lai aizsargātu daļu māju, ar Vides aizsardzības fonda atbalstu ir būvēti un pēc tam atjaunoti tā sauktie gabioni. Tomēr Uldis uzskata, ka pašvaldību šī problēma neinteresē, jo projektu rakstījis Pāvilostas vides aizsardzības aktivists. "Dariet, mēs jūš atbalstīsim!" – tā esot vienīgā frāze, ko māju īpašnieki dzirdot pašvaldībā. "Ir vajadzīga konkrēta rīcība!" uzskata Uldis, kurš sarosījis dibināt iniciatīvas grupu Pāvilostas glābšanai.

Liepājā – iepaša situācija

Pāvilostā jūra apdraud dzīvojamās mājas, bet Liepājā – pilsētas kanalizācijas ūdeņu attīrīšanas iekārtas. Šķēdē. Pēc 2005. gada janvāra vētras vējš un vilņi šajā vietā bija izskalojuši jūras krasta posmu aptuveni 360 metru garumā piecus līdz desmit metrus plata joslā. Pilnībā bija sabojāta krasta nostiprinājuma konstrukcijas no betona un auziņu krūmiem. Jūra daļēji atsedza arī notekūdeņu izvades cauruli.

Īpaši kritiska situācija ir Liepājas pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtu tuvumā.

Sauszeme šajā rajonā tiek noskalota vidēji par četriem metriem gadā, pēdējo trīsdesmit gadu laikā novērota krasta līnijas pārvietošanās par 135 metriem tuvāk attīrīšanas iekārtām," bija teikts Finanšu un Vides ministrijām adresētajā vēstulē. Patiecoties valsts atbalstam, torciz izdevās nostiprināt jūras krastu 250 metru garumā un novērst draudus notekūdeņu attīrīšanas iekārtu kompleksam.

Vispirms tika atjaunots kāpas slīpums, tad to pārklāja ar speciālu ģeotekstila materiālu un nostiprināja ar gabioniem – hidrotehnikajās būvēs plaši izmantotiem pilas

stieples "matračiem", kas papildīti ar laukakmeņiem un akmens šķembām – tieši grants pret sāļo jūras ūdeni esot visizturīgākais. Darbu kopējās izmaksas bija 175 000 latu. Lielāko daļu piešķīra valdība no vetras radīto seku likvidēšanai paredzētās naudas, 10 000 latu nāca no "Liepājas ūdens" un tikpat – no pašvaldības maciņa.

Tomēr S. Dejus ir pārliecināta, ka arī šī konstrukcija ir tikai pagaidu risinājums: tās kalpošanas ilgums plānots no desmit līdz 15 gadiem. Spēc "Liepājas ūdens" speciālisti jau tagad sākuši domāt par iespējamiem risinājumiem nākotnē.